

Мова йде про послідовну системну діяльність державно-правових інституцій, які б ефективно реалізовували національні інтереси в інформаційній сфері, були б здатними не тільки вчасно реагувати на поширення інформаційних фейків та неправдивої інформації але й були б здатними загалом попереджувати інформаційні конфлікти та формувати інформаційну культуру суспільства загалом. Окрім того, з огляду на існуючі глобальні загрози та виклики, ефективно протидіяти інформаційній агресії видається вможливленим залучаючи до цього процесу міжнародні організації, інституції та міжнародну спільноту. Адже як свідчать реалії сьогодення, кордону при проведенні війни в інформаційному полі не існує.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/47/2017>
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»: Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/152/2022>
3. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) : підручник / В. В. Остроухов, В. М. Петрик, М. М. Присяжнюк та ін. К. : КНТ, 2010. 776 с.
4. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна культура, загрози інформаційній безпеці.

Key words: information security, information culture, threats to information security.

КОЛЮХ ВАЛЕРІЙ ВІКТОРОВИЧ

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
професор кафедри політичних наук, доктор політичних наук, доцент*

ОФІЦІЙНЕ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ПРАВОСУДДЯ

В Україні використовується європейська модель судового конституційного контролю. Конституційний Суд України, запроваджений Конституцією України 1996 року, має типовий для європейських держав статус. Нетиповою для Європи була наявність у Конституційного Суду України функції тлумачення законів. Згідно з Конституцією України в редакції 1996 року: «До повноважень Конституційного Суду України

належить: ... 2) офіційне тлумачення Конституції України та законів України» (п.2 ч.1 ст.150) [1].

Що стосується тлумачення конституції, то воно повсюдно є однією з найважливіших функцій конституційного суду.

Наділення Конституційного Суду України функцією тлумачення законів України мало негативні наслідки. Вносячи своїми рішеннями певні зміни в чинну систему національного законодавства шляхом уточнення змісту і меж правового регулювання, визнання неконституційними тих чи тих норм, розширення через тлумачення чинних норм, Конституційний Суд України, по суті, перетворювався на ще один законодавчий орган, поряд із Верховною Радою України. Дійшло до того, що при вирішенні тих чи тих правових питань частіше стали посилатися на відповідні рішення Конституційного Суду України, ніж на закони України. У вирішенні тих чи тих правових питань, обгрунтовуючи ту чи ту правову позицію, правники все частіше звертаються до рішень КСУ, причому звертаються не тільки до резолютивної, а й до мотивувальної частини таких рішень. Як зазначає українській конституціоналіст О. Копиленко, «фахівці-юристи давно на власний розсуд використовують у своїх дослідженнях неофіційний термін «правові позиції Конституційного Суду», що став вже традиційним» [2]. Наочним прикладом правотворчості КСУ може бути його рішення від 6 квітня 2010 р. № 11-рп/2010, яким він постановив, що окремі народні депутати України, зокрема ті, які не перебувають у складі депутатських фракцій, що ініціювали створення коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, мають право брати участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України [3]. Тим самим не тільки узаконив переформатування у березні 2010 р. коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, а й створив законодавчу норму, яка уможливила входження до коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України народних депутатів України на індивідуальній основі [4].

За наявності у Конституційного Суду України функції тлумачення законів України виходило так, що не народні депутати визначали, який сенс вони вкладали в ту чи ту норму ухваленого ними закону, а судді Конституційного Суду України, які не мали до ухвалення цього закону жодного стосунку, пояснювали, що мали на увазі народні депутати. Автентичне, тобто справжнє, дійсне, тлумачення норм права може дати тільки той орган, який їх запровадив. Відповідно, тлумачення законів повинно бути функцією Верховної Ради України, яка має ухвалювати відповідні рішення.

У зв'язку із зазначеним, однією із найважливіших складових реформи правосуддя, яка здійснюється в Україні відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII [5], слід визнати позбавлення Конституційного Суду України функції тлумачення законів. Законом у пункті 2 частини першої статті 150 Конституції України слова «та законів України» виключено.

Наділений функцією наступного конституційного контролю, повноваженнями щодо тлумачення Конституції і – до червня 2016 р. – законів України, ухвалюючи відповідні рішення, КСУ тією чи тією мірою виконує і правотворчу функцію, а оскільки його рішення мають вищу від прийнятих парламентом законів юридичну силу, то це означає, що він певною мірою виступає і як надпарламентський орган законодавчої влади. Така «законотворчість» КСУ негативно впливала на систему права і суспільні відносини в Україні. На часі подальше реформування статусу Конституційного Суду України шляхом прийняття нового закону про КСУ, прийняття Регламенту КСУ Верховною Радою України як закону, запровадження ухвалення КСУ рішень кваліфікованою більшістю не менш ніж у дві третини голосів від його складу або взагалі консенсусом (фактично одногосно). Такі зміни можна прийняти без внесення змін до Конституції України, адже у випадку внесення змін до тексту Основного закону, знову ж таки потребує рішення самого Конституційного Суду України, який може розцінити це як обмеження власних повноважень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 2-го скликання 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Шаповал В., Копиленко О. Конституційна ситуація в Україні: «розмови за простою» // Голос України. – 2020. – 15 грудня.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 68 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 59 Регламенту Верховної Ради України стосовно можливості окремих народних депутатів України брати безпосередню участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України від 6 квітня 2010 р. № 11-рп/2010 (дата звернення: 21.01.2021).
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 68 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 59 Регламенту Верховної Ради України стосовно можливості окремих народних депутатів України брати безпосередню участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України від 6 квітня 2010 р. № 11-рп/2010 (дата звернення: 21.01.2021).
5. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII // Голос України. – 2016. – 29 червня.

Ключові слова: конституція, Конституційний Суд України, тлумачення закону, правосуддя.

Key words: constitution, Constitutional Court of Ukraine, interpretation of law, justice.